

พ่อหมอลง่า พันธุ์สายศรี หมอไทยดีเด่นแห่งชาติ พ.ศ. 2555

วิชัย ไชครีวัฒน*
ปารณัฐ สุขสุทธิ†

*สถาบันพัฒนาการคุ้มครองการวิจัยในมนุษย์ สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข
†สำนักวิจัยสังคมและสุขภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข

พ่อหมอลง่า พันธุ์สายศรี

พ่อหมอลง่า เกิดเมื่อ พ.ศ. 2474 ที่บ้านตำบลพะยอม อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นบุตรคนที่สองในจำนวนลูกทั้งหมด 8 คน ของนายเย็นหรือการิม รุนกาศ กับ นางแมะ ภักดี ตระกูลของพ่อสง่านับถือศาสนาอิสลาม อพยพมาจากจังหวัดปัตตานี ชื่ออิสลามของพ่อหมอลง่า คือ “กอเดรด” พื้นเพดั้งเดิมเป็นคนยากจน มีอาชีพทำนา ไม่มีที่ดินของตนเอง^[1]

บรรพบุรุษของพ่อหมอลง่ามีวิชาหมอลือลือทอดกันมา โดยเฉพาะวิชานวดโดยใช้เท้าเหยียบเหล็กแดงรักษาอาการอัมพฤกษ์ อัมพาต รวมทั้งความพิการจากโรคโปลิโอ

พ่อหมอลง่ามีพื้นฐานการเล่าเรียนเพียงจบชั้นประถมปีที่สี่ แต่สนใจศึกษาสืบทอดความรู้ทางการแพทย์จากปู่และพ่อ โดยติดตามปู่และพ่อไปรักษาคนเจ็บคนไข้ตามบ้านคนเจ็บคนไข้ รวมทั้งได้

ติดตามไปช่วยเก็บยาสมุนไพรตามทุ่งตามป่า และช่วยปรุงยา ตลอดจนเรียนคาถาอาคมและฝึกทำน้ำมันต์ จนพอไว้เนื้อเชื่อใจและได้ทำการครอบครูวิชาเหยียบเหล็กแดงให้ตั้งแต่อายุได้เพียง 14 ปี จนอายุได้ 17 ปี ก็มีความรู้ความชำนาญรักษาคนเจ็บคนไข้ได้ นอกเหนือจากการเหยียบนวดให้ปู่และพ่อตั้งแต่ยังเล็ก

อย่างไรก็ดี แม้จะมีความรู้ความสามารถในการรักษาคนไข้ตั้งแต่วัยรุ่น แต่ช่วงชีวิตตอนนั้นพ่อหมอสง่าก็เหมือนวัยรุ่นทั่วไปคือยังอยากใช้ชีวิตอิสระ ไม่อยากทำงานอาชีพรักษาคนไข้เท่าไรนัก จนกระทั่งหลังจากเป็นทหารเกณฑ์ไปรบในสงครามเกาหลี ได้รับบาดเจ็บสาหัสจนเกือบถูกตัดขาทิ้ง แต่ท่านไม่ยอมให้ตัด ขอลกลับไปรักษาตัวด้วยภูมิปัญญาของครอบครัว โดยปู่ยาทำการรักษาให้จนหายเป็นปกติ จึงทำให้ท่านสนใจเรียนรู้และฝึกฝนวิชาแพทย์ของตระกูลจากปู่และพ่ออย่างจริงจังมากขึ้น

นอกจากความรู้และการฝึกฝนทักษะต่าง ๆ แล้ว สิ่งที่พ่อหมอสง่าซึมซับจากปู่และพ่อตลอดมา คือความเมตตากรุณาที่ปู่และพ่อมีต่อคนไข้ โดยไม่เลือกว่าเป็นอิสลามหรือพุทธ เพราะแม้จะมีวิชาความรู้ที่สามารถช่วยเหลือเยียวชาวบ้านได้ แต่อาชีพหลักก็ต้องทำนาและหาปูหาปลามาบริโภคเหมือนชาวบ้านทั่วไป ค่าตอบแทนส่วนใหญ่ที่ได้รับก็เพียงค่าครูเท่านั้น แต่สิ่งที่มีคุณค่าเหนือกว่าเงินทองก็คือความเคารพนับถือและความรักที่ชาวบ้านมีให้ต่อปู่และพ่อ ทำให้พ่อหมอสง่าดำเนินรอยตามปู่และพ่อช่วยเหลือรักษาคนเจ็บคนไข้ด้วยยินดีและกรุณาสืบมา

นอกเหนือจากความรู้ที่ได้รับถ่ายทอดจากบรรพบุรุษแล้วพ่อหมอสง่ายังสนใจศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม โดยเฉพาะความรู้ทางการแพทย์สมัยใหม่ ซึ่งพ่อหมอสง่าได้มีโอกาสไปทำงานในแผนก

กายภาพบำบัดของโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้าเป็นเวลา 2 ปี ได้ศึกษาเรียนรู้ และนำมาดัดแปลงประดิษฐ์อุปกรณ์ในการช่วยเหลือรักษาคนไข้ อัมพฤกษ์ อัมพาต โดยใช้วัสดุที่หาได้ง่ายในห้องถิ่น เช่น ทำอุปกรณ์ชักรอกให้คนไข้ได้บริหารแขนขาที่เป็นอัมพฤกษ์ อัมพาต ทำให้ช่วยทำให้คนไข้บริหารนิ้ว ทำหมอนรองไหล่ช่วยให้คนไข้ที่ไหล่ตกกลับเข้าที่ ดัดแปลงวอล์คเกอร์โดยการดัดล้อ และมีที่นั่งพักให้คนไข้ อัมพฤกษ์ อัมพาต หัดเดิน พอเมื่อยก็นั่งพักได้ เป็นต้น

ด้วยความรู้ที่มีหลายด้าน ทำให้พ่อหมอสง่าได้เป็นที่พึ่งของคนไข้ทั้งในฐานะหมอสมุนไพร หมอดำยา หมอนวด หมอเหยียบเหล็กแดง หมอเป่า หมอมนต์ จนนอกจากได้รับการยอมรับจากชาวบ้านแล้ว ทางการก็ให้การยอมรับ ทั้งโดยการตั้งให้เป็นแพทย์ประจำตำบล และต่อมาได้รับคัดเลือกเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ด้วย ในงานมหกรรมสมุนไพรแห่งชาติที่กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกจัดขึ้นเป็นประจำติดต่อกันมาหลายปี พ่อหมอสง่าก็ได้รับเชิญให้มาเป็นวิทยากรและสาธิตการรักษาโดยการเหยียบเหล็กแดงหลายครั้ง

ที่บ้านพ่อหมอสง่า นอกจากมีคนไข้ทั้งอิสลามและพุทธไปรับการรักษาแล้ว ยังได้รับความสนใจไปดูงานจากที่ต่าง ๆ และท่านยังถ่ายทอดความรู้แก่ผู้สนใจโดยไม่เลือกว่าเป็นอิสลามหรือเป็นพุทธ เป็นตัวอย่างอันดีของความสมานฉันท์ระหว่างศาสนิกต่างศาสนาที่น่าชื่นชมอย่างแท้จริง

พ่อหมอสง่า ได้รับคัดเลือกเป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านการแพทย์แผนไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 และได้รับใบประกอบโรคศิลป์ ในสาขาการแพทย์แผนไทย ประเภทเวชกรรมไทยโดยไม่ต้องผ่านการสอบ เมื่อ

พ.ศ. 2548 ขณะมีอายุได้ 74 ปี และเมื่อปี พ.ศ. 2554 ยังได้รับแต่งตั้งเป็นอนุกรรมการพัฒนาการแพทย์พื้นบ้านของกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ขณะมีอายุถึง 80 ปีแล้ว

ในด้านชีวิตครอบครัว พ่อหมอสง่าได้ประกอบสัมมาชีพสร้างครอบครัวด้วยความขยันหมั่นเพียร จนเป็นปึกแผ่น สามารถอบรมเลี้ยงดูลูก 6 คนให้เป็นคนดีและทำคุณประโยชน์ให้แก่ชุมชนและราชการเป็นอันมาก จนได้รับยกย่องให้เป็น “พ่อดีเด่น” ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาประจำปี 2552

ด้วยความรู้ความสามารถ ผลงาน และคุณความดีมากมายเป็นที่ประจักษ์ คณะกรรมการจึงเห็นพ้องต้องกันคัดเลือกจากรายชื่อหมอพื้นบ้านที่ส่งมาจากทั่วประเทศ 50 รายชื่อ ถือว่าเป็นหมอไทยดีเด่นแห่งชาติคนที่ 2 ของประเทศไทย คือ **พ่อหมอสง่า พันธุ์สายศรี หมอพื้นบ้านเหยียบเหล็กแดงแห่งตำบลพะยอม อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา** เป็นหมอไทยดีเด่นแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. 2555 ได้

มีการประกาศเกียรติและรับมอบรางวัล ในงานมหกรรมสมุนไพรแห่งชาติ และการประชุมวิชาการประจำปีการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน และการแพทย์ทางเลือกแห่งชาติ ครั้งที่ 9^[2]

หลังได้รับประกาศเกียรติคุณเป็นหมอไทยดีเด่นแห่งชาติ พ่อหมอสง่า ยังคงให้บริการบำบัดรักษามาอย่างต่อเนื่อง จนถึงกลางปี พ.ศ. 2560 จึงได้หยุดให้บริการ

พ่อหมอสง่า พันธุ์สายศรี จากโลกนี้ไปอย่างสงบเมื่อวันศุกร์ที่ 27 กรกฎาคม 2561 เวลา 05.19 น. หลังพิโรธะหมาตชูปรีในช่วงเช้ามีด ในวัย 87 ปี

References

1. Chokevivat V, Sophonsiri S. Sakha Punsaisri: The National Thai Traditional Medicine Doctor in the year 2012. Bangkok: Plan Printing Co., Ltd; 2012. 40 p.
2. Jindawattana W, Chantaraket R, Tanthawewong A, Chankittiwat V, Sitthikan W. Summary of the 9th National Herbs Expo report. Bangkok: Samcharoen Panich Co., Ltd; 2013. 256 p.